

УДК 349.414:902.2:17.024.4

Надія Пеліванова,
здобувач відділу проблем аграрного,
земельного та екологічного права
Інституту держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України

АРХЕОЛОГІЧНИЙ ФАКТОР У ПРАВОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПЛАНУВАННЯ ТЕРИТОРІЙ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА ВИСНОВКИ ДЛЯ УКРАЇНИ*

Досліджено особливості зарубіжної практики захисту територій археологічної спадщини при плануванні та використанні земель. Особлива увага приділяється аналізу законодавства держав, в яких існує розвинута система охорони пам'яток археології. Запропоновано використати позитивний іноземний досвід врахування археологічного фактору при подальшому реформуванні національної моделі планування, використання та забудови територій.

Ключові слова: законодавство, охорона археологічної спадщини, планування розвитку територій, землекористування, зарубіжний досвід.

Інтенсифікація приватизації земельних ресурсів, будівельних робіт та виробництва призвела до усвідомлення світовою спільнотою необхідності оптимізувати заходи щодо охорони територій археологічної спадщини. Результатом такого усвідомлення стало формування норм внутрішнього та міжнародного законодавства у сфері захисту пам'яток археології від негативного антропогенного впливу. Вивчення досвіду зарубіжних країн у здійсненні державної політики щодо охорони й збереження археологічної спадщини є необхідною умовою вироблення ефективної правової основи у питаннях захисту археологічної спадщини України.

Важливий компонент планування територій**

До аналізу міжнародного досвіду у сфері охорони та управління археологічною спадщиною зверталися у своїх працях багато учених, серед яких Генрі Клір, Уільям Дж. Х. Уільямс, Рікардо Еліа, О. С. Смірнов, С. О. Єкельчик, С. В. Гусев, А. В. Загорулько, Т. Дарвілл. Окремі пи-

тання збереження пам'яток археології досліджували в контексті міжнародного права В. І. Акуленко, С. М. Молчанов, В. С. Анджієвський, Ю. С. Шемшученко, М. М. Богуславський, В. В. Максимов, О. І. Мельничук. Деякі аспекти зарубіжного досвіду збереження територій природної та культурної спадщини вивчалися у працях Т. І. Катаргіної, В. О. Горбика, Ю. О. Веденіна, М. Є. Кулешової.

Багаторічний досвід охорони пам'яток археології свідчить, що найбільш ефективним та сталим механізмом захисту археологічних об'єктів є створення законодавчих умов для врахування археологічної спадщини ще на етапі планування територій. Адже забезпечення схоронності археологічного надбання на стадії розробки планувальної документації сприяє захисту інтересів археології у процесі містобудування та землекористування. Врахування археологічного фактора визнається важливим компонентом планування територій багатьма науковцями. Зокрема, на думку Генрі Кліра, одним із чинників ефективного управління археологічною спадщиною будь-якої держави має бути його тісна взаємодія з пла-

* Рекомендовано до друку відділом проблем аграрного, земельного та екологічного права Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України.

** Внутрішню рубрикацію тексту (підзаголовки) здійснено редакцією.

нуванням використання територій [1]. У публікаціях СЕК ООН серед завдань просторового планування також зазначається збереження культурної спадщини та розширення історико-культурних територій як фактора розвитку [2].

Планування та використання території України встановлює певні вимоги щодо захисту територій археологічної спадщини у процесі планування. Так, Закон України «Про планування та забудову територій» від 20.04.2000 р. № 1699-III серед основних завдань планування та забудови передбачає визначення територій, що мають особливу екологічну, наукову, естетичну, історико-культурну цінність, встановлення передбачених законодавством обмежень на їх планування, забудову та інше використання. Крім того, у земельному та пам'яткоохоронному законодавстві встановлено обов'язок фізичних та юридичних осіб погоджувати з органами охорони культурної спадщини проекти відведення та надання земельних ділянок, проекти містобудівних, архітектурних і ландшафтних перетворень, будівельних, меліоративних, шляхових, земляних робіт, реалізація яких може позначитися на стані пам'яток, їх територій і зон охорони. Органи охорони культурної спадщини входять до складу погоджувальної комісії при проведенні громадських слухань відповідних проектів містобудівної документації, місцевих правил забудови, погоджують регіональні правила забудови та містобудівні об'рунтування.

Разом з тим, науковці, представники органів державної влади, громадських організацій та безпосередньо громадяни неодноразово звертали увагу на системні вади національної моделі планування та забудови територій, які перешкоджають раціональному використанню земельних ресурсів. Особливо небезпечним для цілісності археологічної спадщини виявляються недостатність контролю при переведенні земель однієї категорії в іншу, застаріла містобудівна документація, відсутність правових механізмів урахування інтересів громадськості при плануванні територій міст та відповідальності за їх невраховання, попереднього громадського обговорення рішень про надання окремої земельної ділянки під забудову. Все це створює підґрунтя для

вими особами органів виконавчої влади і місцевого самоврядування у приватне володіння земельних ділянок із об'єктами археологічної спадщини [3].

Метою даної статті є дослідження особливостей зарубіжної практики захисту територій археологічної спадщини при плануванні та використанні земель, а також аналіз можливостей імплементації позитивного зарубіжного досвіду в національну систему правової охорони пам'яток археології.

Участь пам'яткоохоронних інституцій у створенні планувальної документації

Вивчення досвіду деяких зарубіжних країн демонструє, що невід'ємним елементом охорони археологічної спадщини у процесі містобудівництва та землекористування є забезпечення участі пам'яткоохоронних інституцій у створенні планувальної документації. Вдалим прикладом застосування принципу взаємодії збереження культурної спадщини та територіального планування можна визнати законодавство Болгарії. Зокрема закони «Про регіональний розвиток» від 31.08.2008 р., «Про просторове планування територій» від 20.02.2009 р. та «Про культурну спадщину» від 10.04.2009 р. передбачають, що Національний інститут охорони нерухомих культурних цінностей безпосередньо за згодою Міністерства регіонального розвитку та публічних робіт розробляє загальні та детальні плани міського розвитку для територій історичної, археологічної, етнологічної та архітектурної спадщини. Територіальні плани розвитку всіх рівнів мають бути розроблені за виконання законодавства у галузі охорони нерухомих культурних пам'яток. Зазначені нормативно-правові акти встановлюють вимоги щодо вироблення спеціальних правил та інструкцій як частини генерального та детальних планів управління територіями та забезпечення ефективної співпраці з Національним інститутом охорони нерухомих культурних цінностей. Зокрема, будь-яка діяльність у зонах, прилеглих до об'єктів культурної спадщини, має бути погоджена із Інститутом [4].

Широкі можливості у плануванні розвитку міст та округів надає органам з

охорони спадщини *Акт Нової Зеландії «Про управління ресурсами» від 22.07.1991 р.* Відповідно до секції 187 зазначеного документа Міністр Департаменту з охорони спадщини та відповідні територіальні органи, а також Траст з охорони історичних місць Нової Зеландії мають право вимагати від місцевих та округних рад включення до плану міста (округу) положень, що встановлюють спеціальний режим використання земель особливого культурного та історичного значення. Після включення таких положень до плану використання земельної ділянки, у тому числі зміна виду, інтенсивності та масштабу її використання, здійснюється лише при отриманні письмового дозволу відповідного органу охорони спадщини [5].

Оцінка впливу на археологічну спадщину проектів землекористування та забудови

Важливе значення в іноземному пам'яткоохоронному законодавстві приділяється питанню оцінки впливу проектів землекористування та забудови на археологічні пам'ятки. Доволі багатоетапна процедура дослідження впливу проектів економічного розвитку на археологічну спадщину існує у Великобританії. Основними нормативними актами, які встановлюють вимоги до планування територій, є *Рекомендації Уряду з планування, а саме «Археологія та планування» № 16 (Archaeology and Planning; PPG 16) та «Планування та історичне середовище» № 15 (Planning and the Historic Environment; PPG 15), а також Акт «Про старожитні пам'ятки та археологічні території» від 1979 р. (Ancient Monuments and Archaeological Areas Act).* На підставі зазначених документів та археологічної практики науковцями Великобританії було розроблено цикл заходів з охорони археологічної спадщини, який складається з восьми стадій: оцінка, камеральна робота, польові обстеження, визначення стратегії, ухвалення рішення, доопрацювання стратегії, реалізація стратегії та огляд результатів [6].

Однією із найважливіших стадій є оцінка земельної ділянки, а саме визначення видів та масштабів робіт на земельній ділянці, які пропонуються роз-

робником, а також аналіз можливих наслідків для наявних або вірогідних археологічних об'єктів. Зазвичай для оцінки археологічного потенціалу території розробники за власною ініціативою попередньо обговорюють свої проекти із органами з планування та консультуються з археологом графства (County Archaeological Officer) або спеціалістами фонду «Англійська спадщина» перед складанням планувальної документації. В своїх Рекомендаціях Уряд пропонує забудовникам у випадках, коли відомо про існування археологічних залишків, використовувати при підготовці проектів технології, які виключають пошкодження культурного шару взагалі або мінімізують такий вплив. Крім того, забудовникам рекомендується забезпечувати збереження археологічних залишків для майбутніх поколінь, якщо вони залишаються недоступними на даний час, шляхом підняття рівня землі під майбутньою спорудою та ізоляції археологічних залишків під спорудами або ландшафтами [7].

При виявленні археологічних об'єктів (чи високої імовірності їх існування) у процесі оцінки земельної ділянки проводиться польові дослідження. Обстеження включає розвідки і розкопки з метою виявлення характеру нашарувань (якість, потужність, умови залягання, збереженість, стійкість до руйнування); визначення площі, яку займають археологічні залишки, особливостей і типу пам'ятки, її віку, цінності для археології. Оскільки обстеження передбачає проведення незначних робіт у культурному шарі, зацікавлені сторони, зазвичай, складають угоду про те, що саме потрібно зробити й у якому вигляді представити результати.

За представленими результатами визначається стратегія, яка включає вироблення плану заходів, спрямованих на мінімізацію шкоди археологічним ресурсам. Мінімізація шкоди досягається через зонування об'єкта: на важливій ділянці зберігають цінну частину пам'ятки, а на сусідніх — дозволяють активну забудову. Зазвичай стратегічний план складається з двох елементів: оцінки впливу в конкретних зонах забудови (із зазначенням типу пам'ятки, її схильності до руйнування, можливих порушень шару), визначення способу уникнення збитку для об'єктів археології і заходи

для консервації чи дослідження кожної частини ділянки, що забудовується. Усі проекти забудови та іншого землекористування мають включати відповідні стратегії з охорони, покращення стану та збереження територій археологічного значення [8].

Тільки за наявності такого плану заходів органи з планування ухвалюють рішення про видачу дозволу на реалізацію будівельного проекту. Якщо проект стосується використання зареєстрованих пам'яток, у процесі бере участь фонд «Англійська Спадщина» і відповідні урядові організації. Найчастіше на стадії ухвалення рішення проходять дискусії сторін, публічні дебати, рецензування проекту будівництва, підсумком яких є безумовне схвалення проекту, схвалення з обмеженнями або відхилення. Коли забудова може вплинути на археологічні залишки національного значення — як зареєстровані, так і не зареєстровані — та їх середовище, перевага надається збереженню пам'яток *in situ* (на місці). За таких обставин проекти, які призведуть до суттєвих змін або спричинять шкоду пам'яткам археології, відхиляються.

В ситуації, коли виявиться, що забудова території негативно вплине на археологічні об'єкти, які не отримали національного статусу, доля останніх залежатиме від їх наукової та культурної цінності. Якщо органи влади визнають необхідність здійснення будівельних або інших робіт на території таких археологічних пам'яток, вони можуть схвалити проект забудови за умови забезпечення захоронними проведеннями попередніх охоронних досліджень та публікації результатів до початку будівництва. У таких випадках орган планування забороняє будівництво на території археологічного значення до виконання програми археологічних робіт відповідно до письмового плану досліджень, який ухвалюється органом планування.

Необхідно зазначити, що Рекомендації Уряду передбачають порядок розв'язання конфліктів, які виникають при виявленні археологічних залишків під час будівництва або здійснення інших робіт. Як правило, в таких ситуаціях посередником виступає фонд «Англійська Спадщина», а також Об'єднана група британських археологів та забудовників. Коли нововиявлені археологічні знахідки будуть визнані Міністром національної

спадщини за порадою фонду «Англійська Спадщина» об'єктами національного значення, він має право внести їх до реєстру. За таких умов забудовники повинні погодитися на вилучення (відокремлення) зареєстрованої пам'ятки до продовження робіт. Також орган з планування або Міністр має право за необхідності анулювати дозвіл на забудову за виплатою забудовнику компенсації. Як правило, намагаються досягнути компромісу при вирішенні усіх розбіжностей ще на етапі добровільних обговорень [9].

Проведення археологічної оцінки земель у процесі планування передбачається і законодавством Північної Ірландії. Зокрема в *Стратегії з планування, археології та архітектурної спадщини (PPS 6: Planning, Archaeology and The Built Heritage Archaeological Sites and Monuments: Policy BH 3)* у випадках, коли вплив проектів розвитку територій на археологічні залишки є неоднозначним, Міністерство охорони навколишнього середовища вимагає у розробників провести археологічну оцінку. Невиконання такої вимоги з боку розробників є підставою для відмови Міністерством у наданні дозволу на реалізацію проектів [10].

Захист археологічних ресурсів як складової довкілля

У даному контексті необхідно зазначити, що в багатьох державах, а саме в Данії, США, Норвегії, Австрії, Австралії та інших охорона археологічних пам'яток здійснюється в межах захисту навколишнього середовища. Особливістю комплексного підходу до збереження спадщини є врахування археологічних ресурсів при забезпеченні екологічно сталого розвитку територій [11]. Правова охорона навколишнього середовища у кожній із перелічених держав має свою специфіку. Разом з тим, аналіз законодавства дозволяє виділити спільні риси процедури оцінки стану навколишнього середовища у процесі планування розвитку територій.

По-перше, необхідно зазначити, що у законодавстві даних країн до ресурсів навколишнього середовища обов'язково належать і об'єкти культурної спадщини, в тому числі археологічні ресурси. Так, відповідно до Закону США «Про національну політику в сфері охорони навколишнього середовища» (1969)

однією із обов'язкових складових «людського» навколишнього середовища вважаються об'єкти культурної спадщини (археологічні та історичні ресурси) [12]. Археологічні цінності належать до об'єктів регулювання *Закону Австралії «Про охорону навколишнього середовища та збереження біорозмаїття» (1999)* [13].

По-друге, оцінка впливу на об'єкти археологічної спадщини проектів забудови та землекористування є невід'ємною умовою муніципального планування. При цьому обов'язковість проведення оцінки впливу на навколишнє середовище проектів або може визначатися виключно за результатами розгляду відповідними інстанціями проектів, або може прямо передбачатись у нормах для окремих груп проектів. Так, на виконання *Закону США «Про національну політику в сфері охорони навколишнього середовища» (1969)* федеральні агентства зобов'язані здійснювати оцінку всіх федеральних проектів, які можуть спричинити значний вплив на навколишнє середовище [14]. В *Законі Данії «Про планування» (2002)* обов'язкове проведення такої оцінки вимагається для проектів, пов'язаних з установленням вітрогенераторів, організацією вивозу відходів, будівництвом великих торговельних центрів, замських баз відпочинку, готельних комплексів та головних доріг [15]. *Федеральний Закон Австрії «Про оцінку впливу на навколишнє середовище» (2000)* передбачає два детальні переліки проектів розвитку територій, щодо яких планується обов'язкове проведення повної оцінки впливу на навколишнє середовище або її спрощеної процедури. Зокрема до першого переліку віднесено проекти будівництва теплових електростанцій, аеропортів, нафто- та газопроводів завдовжки не менше 40 км, злітних смуг завдовжки не менше 2100 м, дамб, влаштування місць для зберігання радіоактивних матеріалів; добування корисних копалин відкритим способом або добування торфу на ділянці більше 20 га. Усі проекти у сфері сільського та лісового господарства потребують здійснення спрощеної процедури оцінки (такі вимоги діють для вирубки лісу площею 20 га та більше, тваринництва та інших видів землекористування) [16].

Міністр Департаменту охорони навколишнього середовища, спадщини та місцевого управління Ірландії є законним консультантом щодо заяв з планування

розвитку територій, які впливатимуть на археологічну спадщину. Такі плани розглядаються Міністром, якщо їх реалізація може спричинити вплив на печери, місця та об'єкти археологічної цінності, пам'ятники Реєстру пам'ятників та місць, Реєстру історичних пам'ятників або національних пам'яток, які знаходяться у державній власності або під державною охороною. Крім того, органи місцевої влади зобов'язані надавати Департаменту проекти розвитку територій: 1) які можуть здійснити негативний вплив на зони археологічного потенціалу в історичних містах, на підводну археологічну спадщину, включаючи історичні руїни, на потенційні археологічні місця, що знаходяться поруч із крупними комплексами місць або пам'яток археології; 2) які охоплюють територію площею понад 1/2 гектара або завдовжки понад 1 кілометр; 3) щодо яких обов'язковими є звіти про вплив на довкілля [17].

По-третє, на підставі проведеної оцінки вірогідних наслідків від запропонованих проектів для навколишнього середовища відповідні органи державної влади видають так звані звіти про вплив на навколишнє середовище. Зміст таких документів переважно регламентується та включає характеристику проекту в цілому, враховуючи вимоги щодо землекористування у процесі здійснення різних етапів будівництва та інших робіт, детальний опис вірогідних наслідків від імплементації проекту для людини, повітря, ґрунту, води, усіх об'єктів культурної та природної спадщини, опис заходів, спрямованих на попередження, мінімізацію або компенсацію шкоди, спричиненої проектом навколишньому середовищу [18].

По-четверте, особлива увага приділяється участі громадянського суспільства в обговоренні проектів розвитку територій. У Данії впровадженню масштабних проектів розвитку територій передують публічні слухання щодо змісту даних проектів. Регіональні органи з планування на підставі результатів екологічної оцінки та громадської думки розробляють регіональний план, до якого додаються звіти щодо оцінки впливу на навколишнє середовище [19]. Такий етап як громадська експертиза зазначених звітів та врахування уповноваженими органами її результатів передба-

чений і в законодавстві США, Австралії, Австрії, Канади.

**Взаємодія
пам'ятоохоронних органів
з іншими державними
та приватними інституціями**

Ще однією особливістю зарубіжної практики збереження об'єктів археологічної спадщини є взаємодія пам'ятоохоронних органів з іншими державними та приватними інституціями. За останні роки Департамент охорони навколишнього середовища, спадщини та місцевого управління Ірландії розробив з організаціями, які беруть участь у великомасштабних інфраструктурних проєктах, що суттєво впливають на археологічну спадщину, кодекси практики (Code of practice) збереження археологічних цінностей. В таких кодексах визначаються принципи взаємодії між органами охорони спадщини, археологами та виконавцями проєктів на всіх етапах їх реалізації, стратегії, спрямовані на мінімізацію негативного впливу на археологічні об'єкти, покращення їх виявлення, дослідження та збереження під час проєктних робіт. Наразі такі кодекси правил укладені між Міністерством та Ірландською федерацією виробників бетону, компанією «EirGrid» — незалежним оператором системи передачі електроенергії, закритим акціонерним товариством «Coillte Teoranta», яка займається комерційною діяльністю в сфері лісового господарства, між Управлінням газової промисловості Ірландії та Міністерством мистецтва та спадщини Гельтахта та островів [20].

Висновки

На підставі проведеного вище аналізу законодавства зарубіжних країн можна виокремити наступні його особливості, які сприяють ефективному врахуванню археологічного фактора при територіальному плануванні.

1. Державним органам, що охороняють культурну спадщину, надано належні повноваження, які дозволяють їм відігравати суттєву роль у плануванні розвитку територій.

2. Створено необхідний пласт нормативних актів, який забезпечує узгодженість дій органів державної влади на різних рівнях, недержавних установ та приватних осіб у процесі збереження археологічних ресурсів при містобудуванні та землекористуванні.

3. Сформовані дієві правові механізми участі громадськості в охороні культурної спадщини та здійсненні нею контролю за використанням земельних ресурсів. У даному контексті необхідно відзначити й достатньо високий рівень активності пам'ятоохоронних неурядових організацій у практичній реалізації їх права впливати на рішення органів державної влади в сфері просторового планування територій. Саме вони найчастіше виступають ініціаторами розширення меж територій археологічної спадщини.

Отже, вважаємо за доцільне використання позитивного іноземного досвіду врахування археологічного фактора при подальшому реформуванні національної моделі планування використання та забудови територій.

ПРИМІТКИ

1. Cleere H. Introduction : the rationale of archaeological heritage management / Henry Cleere // *Archaeological Heritage Management in the Modern World* / [edited by Cleere H.]. — London and New York : Routledge, 2005. — P. 12.

2. *Spatial Planning — Key Instrument for Development and Effective Governance with Special Reference to Countries in Transition* / [United Nations publication]. — New York and Geneva, 2008. — P. 7.

3. Планування територій на місцевому рівні : Громада, Влада і Бізнес / ред. М. С. Федорченко і О. В. Янов. — К. : ГО ІРЦ «Реформування земельних відносин в Україні», 2008. — С. 4, 57—58.

4. Staneva H. Conservation of cultural heritage in Bulgaria and buffer zone issues / Hristina Staneva // *The World Heritage Convention and the Buffer Zone: Conference papers of Symposium, November 28—29, 2006, Hiroshima* / ICOMOS [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.law.kyushu-u.ac.jp/programs/english/hiroshima/papers.htm>

5. Resource Management Act / [New Zealand Parliament Act № 69 of July 22, 1991]. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.legislation.govt.nz/act/public/1991/0069/latest/DLM230265.html>

6. Дарвилл Т. Охранная археология в Британии сегодня / Тимоти Дарвилл // Российская археология. — 2005. — № 1. — С. 169—170.

7. Mynors Ch. Listed Buildings Conservation Areas and Monuments / Charles Mynors. — [4-Th edition, revised]. — London: Sweet & Maxwell, 2006. — P. 761.

8. Дарвилл Т. Зазнач. праця. — С. 172—173.

9. Mynors Ch. Зазнач. праця. — P. 766.

10. Planning Policy Statement 6 : Planning, Archaeology and the Built Heritage / Planning Service (Department of The Environment for Northern Ireland). — Belfast, 1999. — P. 16.

11. Веденин Ю. А. Основные принципы и методы комплексного территориального подхода к сохранению культурного и природного наследия / Ю. А. Веденин // Наследие и современность. Информационный сборник. — 2007. — № 15. — С. 3—4.

12. Karkkainen B. C. NEPA and the curious evolution of environmental impact assessment in the United States / Bradley C. Karkkainen // Taking Stock of Environmental Assessment : Law, Policy and Practice / [edited by Holder J., McGillivray D.]. — New York: Routledge-Cavendish, 2007. — Chapter 3. — P. 46.

13. Environment Protection and Biodiversity Conservation Act / [Commonwealth Parliament Act № 91 of 1999, enacted on 17 July 2000, as amended up to Act № 125 of 2008]. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.environment.gov.au/epbc/index.html>

14. Karkkainen B. C. Зазначена праця. — P. 47—48.

15. Spatial planning in Denmark / [edited by Ostergard N. and Witt H.]. — Danish Ministry of the Environment — Copenhagen: Vilhelm Jensen & Partners, 2007. — P. 6—8.

16. Federal Act on Environmental Impact Assessment : [The Austrian Parliament Act of February 12, 1990, as last amended by an Act of June 1, 2005]. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ris.bka.gv.at>

17. Review of Archaeological Policy and Practice in Ireland Identifying the Issues / Department of the Environment, Heritage and Local Government (ROI). — Dublin, 2007. — P. 8.

18. Carroll B. Environmental Impact Assessment Handbook: a practical guide for planners, developers and communities / B. Carroll, T. Turpin. — London: Thomas Telford Ltd, 2009. — P. 34.

19. Spatial planning in Denmark / [edited by Ostergard N. and Witt H.]. — Danish Ministry of the Environment — Copenhagen: Vilhelm Jensen & Partners, 2007. — P. 23.

20. Взаимодействие строителей и археологов в Ирландии // Достояние поколений. — 2007. — № 2 (3). — С. 48—53.

Пеливанова Надежда. Археологический фактор в правовом обеспечении планирования территорий: зарубежный опыт и выводы для Украины.

В статье исследуются особенности зарубежной практики защиты территорий археологического наследия при планировании и использовании земель. Особое внимание уделяется анализу законодательства государств, в которых существует развитая система охраны памятников археологии. Предложено использовать положительный зарубежный опыт учета археологического фактора при дальнейшем реформировании национальной модели планирования использования и застройки территорий.

Ключевые слова: законодательство, охрана археологического наследия, планирование развития территорий, землепользование, зарубежный опыт.

Pelivanova Nadiya. The archaeological factor in the legal provision of the territory planning: foreign experience and conclusions for Ukraine.

In this article the foreign practice features of the archaeological heritage territory protection in planning and land tenure are investigated. The special consideration is given to the analysis of the legislation of those states, which have the developed system of the archaeological monuments protection. The author offers to use the positive foreign experience of the archaeological factor consideration for further reforms of the national model of territory planning.

Key words: legislation, protection of archaeological heritage, territory development planning, land tenure, foreign experience.